

2. Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 9 лістапада 2010 г. № 575 «Аб зацвярджэнні канцэпцыі нацыянальнай бяспекі Рэспублікі Беларусь» // Нацыянальны прававой Інтернет-портал Рэспублікі Беларусь. 30.01.2014.
3. Нравственные ценности и будущее человечества. Доклад митрополита Волоколамского Иллариона на XX Международных Рождественских чтениях. 23 января 2012 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.pravera.ru.

Віктар Іўчанкаў

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

МЕДЫЯЛІНГВІСТЫКА ЯК ІНТЭРПРЭТАЦЫЙНАЯ МАДЭЛЬ ДЫСКУРСНАГА АНАЛІЗУ СМІ

Сучасныя тэхналогіі інфармавання скіраваны на знаходжанне аптымальных шляхоў успрымання прапанаванага для масавай аўдыторыі тэксту, што залежыць ад інтра- і экстралінгвістычнага афармлення яго і прэзентацыі ў ім камунікатыўных устаноў.

Якасць інфармацыйнага адлюстравання дзейнасці чалавека ў розных сферах жыцця залежыць ад ведання фактараў, якія ствараюць сігніфікатыўны фон і маюць камунікатыўна ўплывовы эффект у тэксце. Менавіта ў такім ракурсе аб'ект медыялінгвістыкі – публіцыстычны тэкст – паўстае як своеасаблівая іерархія ведаў, як камунікатыўная з'ява, што забяспечвае кантактаванне і мае сваёй задачай наладзіць творчае супрацоўніцтва, дыялог паміж журналістам і чытачом (слухачом/гледачом, карыстальнікам). Шляхі пошуку арганізацыі такога супрацоўніцтва вынікаюць з лінгвістычнай прыроды тэксту і яго функцыянальнай накіраванасці.

Носьбіт мовы валодае важнай здольнасцю вызначаць, пра што напісаны тэкст, ён у стане выявіць тэму дыскурсу, ён можа рэзюмаваць даволі дакладна складаныя інфармацыйныя стратэгіі паведамлення, актывізаваць мадэль рэальнай сітуацыі, якая фарміруецца з элементаў сацыяльнага вопыту, іншых інфармацыйных крыніц. Журналіст на прафесійным узроўні павінен вывесці агульную тэматычную структуру з нейкай канкрэтнай сітуацыйнай мадэлі, улічваючы існуючую сістэму вартасцей публіцыстычнага тэксту, нормы журналісцкай практыкі, зададзеныя вопытам стэрэатыпы і ідэалагічныя арыенціры, накіраваныя на паведамлення, вырашыць, якія з галоўных тэм тэматычнай структуры найбольш рэлевантныя і значныя.

У працэсе кагнітыўнай апрацоўкі дыскурса выяўляецца шэраг прыёмаў, якія кіруюць дзеяннямі і ўстаноўкамі аўтараў. У сукупнасці гэтыя фактары вызначаюць структуру рэлевантнасці паведамлення – у інтэрпрэтацыі адрасанта і перцептыцы адрасата. Веды, перакананні, устаноўкі, валоданне сітуацыяй, усе іншыя тыпы агульнай інфармацыі набываюцца, выкарыстоўваюцца і змяняюцца ў розных сацыяльных кантэкстах.

Журналіст як сацыяльны суб'ект пастаянна выражае гэтыя веды, правярае і супастаўляе іх з ведамі іншых людзей.

Кагнітыўная памяць і пазнанне з'яўляюцца сацыяльнымі і ў той жа час ментальнымі феноменамі. Дакладней кажучы, у членаў пэўнага соцыуму маюцца агульныя рэпрэзентацыі рознага тыпу, якія і арганізуюць іх сацыяльнае кантактаванне і разуменне. Калі не ўлічыць гэта, то «чалавек пішучы» можа згубіць кантакт, застацца эмбрыёнам уласнага творчага працэсу, апынуцца ў суб'ектна-аб'ектным полі дыялагічнага па форме, але маналагічнага па змесце камунікавання.

Такім чынам, кагнітыўны аспект апрацоўкі дыскурса заснаваны на ўзаемадзеянні паміж рэпрэзентацыямі і сацыяльным вопытам, аперацыямі ў памяці. Стэрэатыпныя, характэрныя для пэўнага грамадства сацыяльныя і прагматычныя сітуацыі могуць утрымлівацца ў памяці ў форме сцэнарыяў такім чынам, што носьбіты мовы маюць магчымасць узаемадзейнічаць не толькі на вербальным узроўні, а і на сацыяльна адзначаным, паравербальным, падзейным. Любы слоўны акт выступае ў такім разе як сацыяльнае (а таксама як кагнітыўнае, прагматычнае, ментальнае) дзеянне.

Можна падстаўна сцвярджаць, што асноўны прынцып стратэгічнага падыходу да арганізацыі і вытворчасці дыскурсу заключаецца ў адборы найбольш значнай у канкрэтным кантэксце і для канкрэтных камунікантаў інфармацыі. Пры гэтым павінна захоўвацца комплекснасць апісання (спасціжэння) прыроды яго дзеяння, функцыянавання. Дыскурс базуецца на стратэгіях рэпрадучэнта і рэцыпіента, сацыяльных і прагматычных, макра- і мікрастратэгіях.

Дыскурсны аналіз СМІ дае падставы выявіць і патлумачыць кагнітыўныя і сацыяльна-культурныя абмежаванні ў працэсе вытворчасці публіцыстычнага тэксту, а гэта значыць увабраць у сябе мадэльныя атрыбуты медыялінгвістыкі. Цесная сувязь мовы, кагніталогіі і сацыяльнага пазнання сведчыць пра тое, што, толькі дэталёва даследуючы сацыяльны кантэкст функцыянавання мовы, можна выявіць рэпрэзентатыўную карціну свету і анталогію тэкставай дзейнасці журналіста.

У дыхатамічным адзінстве рэчыўнага і ўяўленчага свету ў журналісцкай тэкставай дзейнасці прэвалюе ўяўленчы аспект, што часам прыводзіць да канструявання журналістам дамінантнага рэферэнцыяльнага «ўзнаўлення» і інтэрпрэтацыі з'яў рэчаіснасці не на карысць ісціннаму камунікатыўнаму прызначэнню (неінфарматыўныя рэпрэзентатывы, стратэгіі «завучанай няшчырасці»).

У медыялінгвістыцы тэкст як форма дыскурсу СМІ выступае перш за ўсё ў падзейным аспекце, як «маўленне – мэтанакіраванае сацыяльнае дзеянне» і паўстае ў дыскурснай канцэпцыі ў якасці галіны спецыфічнай сацыякультурнай дзейнасці. Інтэрпрэтацыя яго адбываецца на падставе спецыфічных

структур-сцэнарыяў, выпрацаваных практыкай кантактавання на базе вопыту сацыяльнага ўзаемадзеяння грамадства са СМІ.

Існуюць пэўныя цяжкасці ў тэрміналагічным вызначэнні прадмета медыялінгвістыкі. І яны натуральныя, калі ўзяць пад увагу эвалюцыйнае даследаванне моўнага знака ў вектарным напрамку: слова (знак) ↔ сказ (знак) ↔ тэкст (знак). Нездарма мінулае стагоддзе прысвечана вывучэнню такога феномена, як тэкст. Прыведзеная канфігурацыя трактуецца ў наступным гіпатэтычным ракурсе: структура ↔ сістэма ↔ функцыя.

Структурныя адзінкі мовы, уступаючы ў сістэмныя адносіны адна з адной, набываюць функцыянальную прызначанасць, раскрываюць шматаспектнасць праяўлення моўнага знака ў кагнітыўнай прыродзе пабудовы лінгвістычнай карціны свету. Калі звязанасць і цэласнасць тэксту як структурнай адзінкі маўлення прыцягнулі ўвагу даследчыкаў на пачатку ХХ стагоддзя, то тэкст як фрагмент рэчаіснасці выклікае пільную цікавасць даследчыкаў нашых дзён і паступова афармляецца ў дэфініцыі дыскурсу. Прыведзеная схема, такім чынам, папаўняецца яшчэ адным элементам: слова (знак) ↔ сказ (знак) ↔ тэкст (знак) ↔ дыкурс (знак).

Вераніка Канюта

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

ВАЕННА-ПАТРЫЯТЫЧНАЯ ТЭМАТЫКА НА СТАРОНКАХ ГАЗЕТЫ «ЗВЯЗДА»

Заснаваная ў жніўні 1917 года, газета «Звязда» заўсёды была летапісцам жыцця беларускага народа. За час існавання выдання ў яго сфарміраваліся традыцыі, якія беражна захоўваюцца на працягу шматлікіх дзесяцігоддзяў. У цяжкі для краіны час – у гады Вялікай Айчыннай вайны – «Звязда» не толькі не спыніла свайго існавання, але і ўнесла вялікі ўклад у справу барацьбы з ворагам. І гэта нягледзячы на тое, што інфармаваць насельніцтва аб зверствах акупантаў даводзілася ва ўмовах мінскага антыфашысцкага падполля, сярод непразлых балот у партызанскай зоне на востраве Зыслаў.

У акупаваным немцамі Мінску выйшлі чатыры нумары «Звязды». У партызанскай зоне са студзеня 1943 года па ліпень 1944 года ўбачыла свет 105 нумароў. Гэта быў сапраўдны подзвіг! Гераізм «Звязды»-патрыёткі ўвекавечаны ў шматлікіх мемарыяльных дошках і пастаментах, якія з'явіліся ў Беларусі. Больш ні адна газета ў свеце не мае столькі помнікаў!

Адзін з найпрыгажэйшых праспектаў сталіцы называецца ў гонар двойчы ардэнаноснай газеты «Звязда». Адна з мінскіх вуліц носіць імя галоўнага рэдактара першага падпольнага нумара выдання Уладзіміра Амельянюка. Мемарыяльная дошка на адным з будынкаў нагадвае пра асабісты подзвіг Героя Савецкага Саюза. На вуліцы Караля, дзе знаходзіўся дом Міхаіла